

פרוטוקול מס' 3/66

מישיבת ועדת הכספים

ביום ג', ח' סיון תשי"א - 12.6.51

נוכחים:

היו"ר ד.צ. פנקס
א.מ. גניחובסקי
ש. דיין
פ. נפתלי
י. בדר
ב. רפטור
י. רוקח
א. הרצפלד

סוזסנים:

ד"ר קיטרון - יועץ משפטי
מר הניג - יועץ משפטי
ש. ספיבק - מטעם משרד האוצר.

סדר היום:

- א) ועדת משנה לעניני מבקר המדינה.
- ב) עירעור מטעם עובד מבקר המדינה על הדוגה שנקבעה לו.
- ג) חלוקת התוספת המיוחדת לתקציב - משרד הטעד.
- ד) שאילתות ותשובות.
- ה) תקציב הבחירות.
- ו) שטרי חסכון צמודי דולאר (קופות תגמולים) ופנסיה.
- ז) תקציב הפיתוח - חקלאות. (בקשר עם הבצורת)
- ח) מתן ערבות לעיריית ירושלים לכיסוי גרעון.

הישיבה נפתחה בשעה 09.00.

א. ועדת-המסנה לעניני מבקר המדינה:

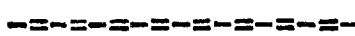
ד"ר ד. א. פנקס: אני מבין שקשה לחברים לבוא לישיבה ביום הבחירות, ולכן אני מציע לקיים ישיבת ועדת-המסנה לעניני מבקר המדינה, ביום ה'. אני רוצה שנגמור את דיונינו בקשר לדו"ח מבקר המדינה, עוד נמושב הזה של הכנסת. ועדת-המסנה עברה על החלק הראשון של הספר שהוגש לה, ועליה לקיים עוד מספר ישיבות, על סנת לסיים את הבירורים. טיכום ועדת-המסנה יועבר לוועדת-הכספים, והועדה תעביר למליאת הכנסת את החלטותיה בקשר לדו"ח המבקר.

ד"ר י. בדר: צריך להיות סדר-זמנים ידוע בטפול בעניני המבקר. אסור לנו להביא את הדו"ח לפנסת לפני התקבל תיקון החוק. לפי החוק הקיים, על מבקר המדינה לבקר כל מוסד המקבל הקצבות מן המדינה, או המקבל מסנה מילות או ערבויות. הצעת החוק החדשה פוסרת אותו מבקורת זו, אולם, בינתיים היא בגדר הצעת-חוק. עלינו להתיחס לדו"ח שהוגש לנו כאל דו"ח חלקי; אסור לנו להביא לכנסת דו"ח כזה לכן אני מציע שהיו"ר יבוא בדברים עם יו"ר-הכנסת, כדי להעביר בהקדם את התיקון לחוק מבקר המדינה. רק אחרי שיתקבל התיקון, אפשר יהיה להביא את הדו"ח לכנסת.

היכן הדו"ח בעניני תקציב הכסחון ותקציב הצבא?

היו"ר ד. צ. פנקס: גם אם נקבל את גישתו של ד"ר בדר, הרי אין הדבר מונע אותנו מלעבוד בוועדת-המסנה בענין זה. בלאו הכי נצטרך לעשות את העבודה הזאת. גם אם מבקר המדינה היה מגיש עמוד אחד בלבד, ואומר שעמוד זה מהווה את הדו"ח שלו, היה עלינו להעביר את הדו"ח הזה לכנסת; לכנסת היתה אז ברירה לטעון שעבודת המבקר אינה טובה, והוא לא מילא את חובתו. נוכל לציין בהחלטותינו שבדו"ח חסרים פרטים. הונבטח לי שהדו"ח בקשר למשרד הבטחון יוגש לנו בימים הקרובים. קבלנו את הדו"ח בקשר לאפוסטרופוס, אך טרם קבלנו את תשובת שר-האוצר, למרות העובדה שעברו יותר מ-30 יום מאז ססירת הדו"ח. הממשלה חייבת לחנך במובן הדייקנות, ועליה להיות לדוגמה לאחרים/ בשמירה על תאריכים. אמנם נקבל את הדו"ח של האוצר יותר מאוחר, אולם עלינו לדרוש שהממשלה תהיה אחראית יותר בשמירה על תאריכים.

ישיבת ועדת-המסנה לעניני מבקר-המדינה תתקיים ביום ה', 14.6.51, בשעה 09.30, בבנק, המזרחי.

ב. ערעור מטעם עובד מבקר-המדינה על הדרגה שנקבעה לו:

היו"ר ד. צ. פנקס: כמשרד מבקר-המדינה עובד פקיד בשם ריינר. הוא כתב למבקר שהדרגה שנקבעה לו, אינה מספיקה, לפי תפקידו. המבקר ענה לו, שהענין הוא בפסכותו בלבד, ושהוא קבל, לפי הכרת המבקר, דרגה סתאית לו. האיש פנה לבית-המשפט העליון, ובקש שבית-המשפט העליון יוציא צו-על-תנאי נגד המבקר. בית-המשפט העליון, בפסק-דינו, קבע שאינו מוציא את הצו הזה, ושהוא אינו דן בעצם הענין. בפסק-הדין יש משפט האומר שמבקר המדינה צריך לעבוד בשיתוף פעולה עם ועדת הכספים של הכנסת. לפי זה הטיק האיש מסקנה, שיש לו דרך לפנות אלינו. הוא כתב לי, ואני עניתי לו, שלפי החוק קובע המבקר את עוזרו, ולוועדת הכספים אין סמכות להתערב בכך, אלא במקרה שהמבקר סביא לאישור את תקציבו ואת תקן עובדיו. אולם, התקן הזה אושר בשנה הקודמת. האיש ענה שהוא אינו מקבל את תשובתי, והוא מבקש להגיש לו עזרה, כיון שמבקר המדינה צריך למסור דין-וחשבון על פעולותיו לכנסת, במקרה שימצא לנכון לעשות זאת, או במקרה שיידרש לכך על ידי ועדת הכספים. הבטחתי להביא את הדבר לתשומת לב ועדת הכספים. לא רציתי לפנות למבקר לפני שהועדה תדע על הענין הזה.

בזמנו הגיש לנו מבקר המדינה תקן של עובדי וציון תפקידיהם ודרגותיהם. במשרד מבקר המדינה קיים/ ועד עובדים שטיפל בדירוג הפקידים. עובדי המבקר שאלו, עוד לפני שדברו עם מבקר המדינה על הדרגות, למה יגרע חלקם לגבי עובדי המדינה. בקשר לעובדי המדינה ישנה ועדה המורכבת מאנשי המנגנון ומהעובדים, לדיון על ערעורים. הואיל ועובדי מבקר המדינה הם עובדי המדינה אך לא עובדי הממשלה, לא הממשלה קובעת את דרגותיהם. פר רייזר טוען שיש לו זכות ערעור לפני ועדת הכספים. אני סבור שאפשר לערער לפני הועדה כשהיא קובעת את התקן. אני מציע להעביר את החומר למבקר המדינה, ולבקש את העצותיו.

ד"ר י. בדרן

שאלת הפקיד הבודד הזה אינה חשובה ביותר. בעיה זו טובאת לפנינו בפעם הראשונה, והיא חשובה מנקודת מבט יצירת תקציים. במקרה זה, היה הענין לפני בית-הדין העליון בתור בית-דין גבוהה לצדק, והוצא פסק-דין ששלל את סמכות בית-הדין הגבוה לצדק לטפל בענין, לפי הדין השולל סמכות זו במקרה שקיים מעד אחר לתובע. אין פסק-הדין בידי, אולם, עד כמה שאני מבין, תבע בית-הדין העליון שיש לאיש אפשרות לערער לפני ועדת הכספים של הכנסת. יש לי ספקות אישיים, אם יש לנו סמכות לטפל בבירור מיוחד ובודד, בענין קונקרטי. אולם, אם בית-הדין הגבוה לצדק קבע כך, עלינו לקבל את הדין, כי איננו יכולים לעורר כאן ריב סמכויות נגטיבי, שהוא דבר חסור מאד. אין זה ענין לקורטפונדנציה פנימית עם המבקר, אלא זה ענין הועדה. אני מציע לבקש את היועץ המשפטי למדינת ישראל לספק לנו את פסק-הדין בענין זה, ואת חוות דעתו באופן פרינציפיוני, ולהזמין אותו, או אחד מיועציו, לישיבת הועדה, בה נברר את הענין הפורמלי הזה. יתכן שלעצם הענין נקבע שאין סיבה לשנות את החלטת המבקר, אולם זהו ערעור פורמלי, ועלינו להתחסם אליו ברצינות.

א. בהירן

נראה לי שכולנו מסכימים שזהו ענין המחייב החלטה על יצירת תקדים ונוהג. אני מציע לבקש את ועדת המשנה לבירור עניני מבקר המדינה/ לדון בשאלה זו, ולהציע לוועדת הכספים הצעת נוהג כולל, שיחול על כל עובדי המדינה אשר הנוהג הרגיל של הבאת ערעור לפני ועדה פריטטית של העובדים צנציתות המנגנון אינו חל עליהם.

מבקר

ועדת המשנה לבירור עניני/ המדינה תדון בחסר ובפסק-הדין, ותביא לוועדת הכספים הצעה כוללת, כיצד לנהוג בקשר לערעורי עובדי מדינה שאינם עובדי הממשלה, על הדרגות אשר נקבעו להם.

ג. חלוקת התוספת המיוחדת לתקציב - משרד הסעד:

היו"ר ד.צ. פנקס: קבלתי מברק מפר יוסף טל, בקשר להודעה מטעם משרד הסעד, שהוא מטרב, מחוסר אמצעים, לטפל במעברות שהוקמו או תוקמנה החל מה-1 במאי. סירוב זה כולל גם סוסדות ילדים, וגם סעד כללי ותקציב בסדריכות. פר יוסף טל מבקש לעשות הכל כדי לא להפקיר את המעברות.

א. בהירן

בישיבה הקודמת (היו"ר היה חולה) קראנו את הסברק הזה, והאוצר קבל על עצמו לברר את הענין. אני מניח שפר זגני הספיק לטפל בענין. האם נכונה העובדה, שלא שולמה משכרת לעובדים במחנות. לא רט מחוסר תקציב. אלא גם מחוסר

תשלומים. אני מתפלא על הודעה זו של משרד הסעד, שהוא אינו מטפל במעברות החל מתאריך מסויים. אני מבין דרישות לקבלת תקציב, אך אינני מבין הודעה כזאת.

פ. זגני:

התשלום למדריכות סודר. זו שמטפלת במדריכות האלה היתה אזלי ואמרה לי שהן אינן מקבלות בזמן את התשלומים המגיעים להן. נתתי הוראה להחיש את התשלומים, והתשלום האחרון שולם להן. במשרד הסעד התעוררה שאלה לגבי מסכרת המדריכות האלה, מבחינה אדמיניסטרטיבית. מדריכות אלה נחשבות כעובדות ארגוני נשים, ולא כעובדות משרד הסעד. הארגונים משלמים אחוז קטן של משכורתיהן, והשאר ניתן מתקציב משרד הסעד. שר הסעד עורר את השאלה, באיזו מידה יש הצדקה לכך, שעובדות המקבלות משכורת ממסלחית אינן עובדות המשרד. דעתי היא לטובת ארגוני הנשים.

אשר למברק ולהודעת המשרד, אני רואה בשניהם אמצעי מיוחד כדי להשפיע על ועדת הכספים, על סנת שלא יקופח תקציב משרד הסעד, כפי שרוצה האוצר. כשנדבר על תקציב משרד הסעד, אני לועדה פירוט של הסכומים שדרש המשרד בכל סעיף, לעומת הסכומים שהאוצר קבע. בפעיפי המעברות וכו' ספקנו בעצם את כל הצרכים, בהצעתנו. ההפרש בין התקציב שאנו הגשנו למשרד הסעד לבין זה שהוגש ע"י המשרד, מגיע ל-300,000 ל"י. הממשלה החליטה על תוספת של 150,000 עד 250,000 ל"י למשרדים שונים, אשר זכו אתם בדברים. משרד הסעד חשב, כפי הנראה, שישפיע על הועדה, שהועדה תשפיע על האוצר, שיינתן חלק יותר גדול מהתוספת הזאת לתקציבו. אני השתדלתי להקציב למשרד את המכסימום האפשרי. אינני חושב שמשרד הסעד צריך להחזיק על חשבונו את כל הישוב העולה, אלא המוחזקים האלה צריכים להתחלף, וכשבאים חדשים, חדלים הוותיקים יותר להיות מוחזקים ע"י סעד. בזמן עריכת התקציב, עושה משרד הסעד חישוב אחר, וכולל במספריו את כל שספ האנשים המוחזקים על ידו כרגע, ואת אלה החדשים הבאים. אולם, על הפרטים האלה אפשרי יהיה לדון בקשר עם חלוקת התוספת המיוחדת לתקציב.

ס י כ ו ם :
=====

הועדה תחזור לדון בעניין זה, בקשר לחלוקת התוספת המיוחדת לתקציב.

ד. שאילתות ותשובות:

י. רוקח: אני מבקש להעמיד בסדר יומה של הועדה את הסעיף הסגן שנוצר בקשר עם קיצוץ האשראי.

א. ס. גניחובסקי: ראיתי הודעה, ששר האוצר מר לבון מפקיע את כל האדמות על יד הקישוון. יש אנשים שהאדמות האלה הן רעושים היחיד, אחרי שנות עמל רבות. שר האוצר היה צריך להודיע על כך לועדה, לפני הפרסום. מאיך יכסה את ההוצאה, במקרה שיצטרך לשלם פיצויים לאנשים שאת אדמותיהם יפקיעו? אני מציע שהיושב-ראש יבבר את העניין, כי אני חושש שיהיה כאן אי-צדק. כיון שהמדינה עשירה בקרקעות, אני סבור שעליה לתת קרקעות אחרים תמורת אלה שיוסקעו.

הי"ר ד.צ. פנקס: אני אברר את הדבר.

מר הורוביץ הבטיח להמציא לוועדת הכספים
את החוזה עם "אמזן".

א.ס. גניחובסקי:

אמרו לי שהיום נקבל אותו.

היו"ר ד.צ. פנסמן

קראתי בעתון שבשבוע שעבר עלה מחזור המטבע
במליון לירות. הובטח לנו שלא יודפסו שטרות

א.ס. גניחובסקי:

נוספים. מה גרם לעלית המחזור?

סאז נסיעתו של שר האוצר, לא הודפס אף
שטר אחד. יש בבנקים שטרי אוצר ושטרי
מקרקעים, מלבד השטרות שברשות מחלקת ההוצאה. לרגל חג השבועות גדל
המחזור, כי הוציאו כספים מהבנקים. גם את שטרי המקרקעים שישנם אנו
מוציאים באטיות. יש 10 מליון ל"י לששה חודשים, ואנו מוציאים אותם רק
במידת ההכרח.

פ. זנגי:

מר זנגי הבטיח למסור, סאיזה תקציב נוסף
הנוצאות במחנה העצורים בג' לטי.

א.ס. גניחובסקי:

לא נידרש תקציב נוסף למחנה העצורים.
המחנה היה של הצבא. המשטרה מוציאה
סכומים לכלכלת העצורים, מתקציבה היא, אלא שבמקום להחזיק את האנשים
במקום אחר, היא מחזיקה אותם שם.

פ. זנגי:

ה. תקציב הבחירות:

היו"ר ד.צ. פנסמן
אנו החלטנו על הקצבת סכום של 100,000
ל"י לוועדת הבחירות המרכזית, בדשדאוהרשנו
ליושב-ראש ועדה זו להתחייב על סכום של עוד 150,000 ל"י. בתוך מהלך
הדיונים שמעתי שרצוני לחלק את הסכום לא לחצי שנה, אלא לשנה שלמה. איבני
יודע אין אפשר לעשות זאת במובן חוקי. כי אין אפשרות לרשום בסעיף ההכנסה
סכום שהכנסת לא רשמה אותו. אם אנו רוצים לשלם מחצית הסכום הדרוש -
המסתכם ב-150,000 ל"י - במחצית השניה של השנה, עלינו לרשום בהכנסה
של המחצית הראשונה של השנה, מקדמה על חשבון השנה הבאה. אם אנו רוצים
שלא לרשום את הסכום כולו בתקציב מחצית שנה זו, עלינו להביא את הדבר
להחלטת הכנסת.

פ. זנגי:

לא פעם הוחלט לתת מקדמות. במקרה זה,
התקציב הוא חצי שנתי באופן בלתי-פורמלי.
התוספת לתקציב אינה מספיקה לצרכים הרגילים, ואין דרך לקחת ממנה את
הסכום המלא. בעצם, צריך היה הסכום להתחלק לתקציב השנה השנייה לכל שנות
קיום הכנסת השנייה. אולם, אם אין מקבלים זאת, יש לחלקו לפחות לשנה אחת.
כדי שלא נצטרך לכלול את הסכום שיכלול את התקציב המחצית השנייה של השנה, בתוך
התקציב הזה, אני מניח שועדת הכספים תקבל את הצעותינו לחלוקת התוספת,
לפיה הוקצב כבר סכום של 120,000 ל"י למשרד הפנים, וסכום של 130,000 ל"י
לוועדת הבחירות. את היתרה בסך 224,000 ל"י לשלם מתקציב המחצית השנייה
של השנה.

ד"ר י. נדר:

יש לה אפשרות ליצור דיפיזיש בתקציב -
ושר האוצר היה מתנגד לכך - או למצוא
מקום להוצאה הנדרשת, במסגרת הרזרבה הכללית ובמסגרת התוספת המיוחדת
לתקציב. אי-אפשר להעביר סכום לתקציב מחצית השנה הבאה, כיוון
שההוצאה נעשית במחצית השנה הזאת. איננו יכולים לתת מקדמות על
חשבון התקציב הבא. על האוצר להגיש, איזה חלק מהרזרבה יכול
לכסות את ההוצאה הזאת, ועלינו למצוא את הסכום הנותר במסגרת הסכום
של 5.1/2 מליון ל"י בתוספת.

י. רוקח:

אינני מבין, מדוע אי-אפשר לתת מפרעה.
אין זו המפרעה הראשונה שהאוצר נותן.
יש לחלק את הסכום להוצאה של שנה שלמה.

מה פירוש "65 עובדים קבועים"? אם הם
קבועים, אין צורך בתקציב מיוחד עבורם.

צאצאאני אני רואה שהתחבורה, מכוניות
הנופעים והובלה, עולה 400 ל"י לחדש. לדעתי הסכום צריך להיות
200 ל"י. הסכום המופרז הזה הוא מסוכן, כי הוא עלול ליצור תקציב
רע.

פ. זנגי:

העובדים הקבועים הם קבועים לחדשיים.
המחירים להובלה הם לפי התעריפים הקבועים.
סוכם עם שרות הנסיעות שההוצאה, עבור עבודה של 10 שעות ליום,
היא - 350 עד 400 ל"י לחדש.

א. בהיר:

אני חושב שנוכל להסדיר את ההוצאה הזאת
בתקציב הנוסף המופיע בסוף כל תקופת
תקציב. אינני יודע אם הכנסת הבאה תביא הצעת תקציב-נוסף לחצי שנה.
אולם, תהיה אפשרות להסדיר את ההוצאה בתקציב כזה, או בתקציב הבא.
אני מציע שהאוצר יסכים לפסן את הסכום, שתוך הנחה שהוא יסודר
בתקציב הנוסף שיובא בגמר התקציב הזה, או בתקציב השנתי, אם יהיה
כזה.

היו"ר ד. ש. פנקס:

האם הסכום שהקצבנו למשרד הפנים יופיע
בתוספת המיוחדת? האוצר מציע לרשום סכום
של 250,000 ל"י בתקציב החצי שנתי, מן התוספת המיוחדת, מזה סכום
של עד 116,000 ל"י למשרד הפנים, ו-134,000 ל"י לוועדת הבחירות.
את החסר - סכום נוסף של כפאתיים עשרים אלף ל"י - צריך יהיה
להשלים בצורה זו או אחרת. החלטנו על הוצאת סכומים מסויים, בהסכמה
שהם יובאו בחשבון לתקציב הנוסף. אם ישנה הסכמה על כך, אנו יכולים
לעשות זאת, בהנחה שהכנסת תאשר את ההצעה הזאת, ותכניס את הסכום
לתקציב. הכנסת הזאת יכולה להחליט להגדיל את ההכנסות הכוללות
ל-250,000 ל"י, בישיבתה האחרונה. הסכום הנדרש על ידי ועדת הבחירות
הוא 469,000 ל"י. אנו יכולים לאשר את אצאצאא, וללוות את
האישור בנקשה שיושב-ראש ועדת הבחירות יקמץ ככל האפשר, ויראה סכום
זה כסכום סקסימאלי. נרשום לפנינו שמהתקציב הזה יוחזרו 115,000 ל"י
ממכירת החסרים אחרי הבחירות. נחליט להקציב מהתוספת המיוחדת
134,000 ל"י לוועדת הבחירות, ולהציע לכנסת תקציב נוסף בסכום של
220,000 ל"י לוועדת הבחירות. על ידי כך תקבל ועדת הבחירות בסך
הכל 354,000 ל"י. כן נביא בחשבון בחלוקת התוספת הכללית סכום
של 116,000 ל"י למשרד הפנים, לביצוע עבודות הקשורות עם הבחירות.

ס י כ ו ם :
=====

הוחלט לאשר הקצבת 134,000 ל"י לוועדת
הבחירות, ו-116,000 ל"י למשרד הפנים,
לביצוע עבודות הקשורות עם הבחירות. כמו-
כן הוחלט להציע לכנסת להקציב סכום נוסף של 220,000 ל"י לוועדת
הבחירות, כך שועדת הבחירות תקבל בסך הכל 354,000 ל"י.

1. שטרי חסכון צמודי-דולר (קופות תגמולים):

ד"ר ברגמן:

כשדובר על התקנות המקוריות בוועדת הכספים, התעוררה שאלה של קופות תגמולים. אני חושב שאפשר להקציב שטרי חסכון לקופות התגמולים על חשבון החברים. הבנק הלאומי חושב שמוטב להוציא תקנות מיוחדות, כדי שקופות התגמולים תוכלנה לרכוש שטרי חסכון על חשבונן, ולרשום אותם על שמותיהן. הוצע להוסיף את הקטנות, שלמעשה אינן מורידות או מוסיפות על &&&&&& מה שסוכם כבר בוועדה, בדבר הצורך לאפשר לקופות התגמולים לרכוש את שטרי החסכון, כדי להפציץ את החסכונות המאורגנים בכיוון זה. תגובת החוסך הבלתי מאורגן לא היתה מזהירה ביותר, אבל יש לחשב שמטעם החסכון המאורגן נמצא את רוב האמיסיה. עד עכשו הכניס החסכון הבלתי מאורגן, סכום של כמיליון ל"י.

מר הניג:

התקנות המוצעות רק מוסיפות על התקנות הקיימות. לפי התקנות האלה, תוצא & סדרה א' של התקנות השטרות, אשר כבר הוצאה לחוסכים בלתי מאורגנים, גם לקופות תגמולים, וכל ההוראות החלות עלפי התקנות של סדרה א' חלות גם כאן. הכוונה היא לכן, שקופת התגמולים תרכוש את שטרי החסכון בבעלותה היא, אבל כל שטר יהיה לטובת אחד החברים, והערך הנקוב המכסימאלי יהיה מוגבל לערך הנקוב המכסימאלי שמותר להוציא לכל חבר, מוכפל במספר החברים. חבר שירכוש שטר-חסכון בקופת תגמולים, לא יוכל לרכוש שטר נוסף באופן עצמאי. אם ירכוש ע"י הקופה רק חלק מהערך המכסימאלי הנקוב, יוכל להשלים את הרכישא.

ד"ר קיטרון:

אין סתירה בין החוק לבין התקנות האלה. (קורא את הסעיפים 2 ו-10 בחוק). על סמך סעיף 10, הוציא שר האוצר בזמנו, באישור ועדת הכספים של הכנסת, את התקנות בדבר סדרה א'. הוא לא הורה בתקנות אלה, שמותר להוציא שטרות לחבר בני אדם. כעת באות התקנות הנוכחיות להשתמש בהוראות סעיף 2(א), ולהורות לחבר בני אדם מסוים, לקופת תגמולים, שמותר להוציא שטרות. בתקנות אלו, הכוונה היא אך ורק לקופת תגמולים ופנסיה. בזמן שהועדה דנה על החוק, היתה הכוונה שהסדרה הראשונה תוצא רק לבודדים, ואח"כ תוצא סדרה נפרדת לקופות וחברות. אולם, נתברר שלא נשיג את הסכום שחשבנו שנקבל מהסדרה הראשונה. תקנות אלו באות כדי לאפשר סכום של עד 10 מיליון ל"י בסדרה הראשונה, ולא לאפשר להוציא סדרה שניה. אם אין כוונה לאפשר לקופה, בתור קופה, לרכוש שטרות, אלא להודיע שכל חבר יכול לרכוש לעצמו שטר, הרי שאין צורך בתקנות אלה.

ד"ר י. בדר:

מאיזה סכום תשלם הקופה את הסכום על חשבון החברים, מהכנסות רגילות שברשותה, או מסכומים נוספים? אם הסכומים הם מהכנסותיה הרגילות של הקופה, מה תהיה צורת גיוס הכספים הדרושים לפען התשלומים לתגמולים ופנסיה?

בהזדמנות זו, ברצוני להציג שאלה קשה. כספי קופות התגמולים הם כמעט קדושים. בגלל האינפלציה, הולך וקטן כוח קנייתם של הכספים האלה. האם הממשלה אינה רוצה לעשות כל מאמץ, כדי להבטיח את הכספים האלה, שהם כספים משכר-עבודה, מפני האינפלציה? הממשלה אינה יכולה להתיחס לכספים אלה כשם שהיא מתיחסת לכספי הספסרים. הממשלה אינה מתענינת בקופות התגמולים, אלא כדי לקחת מהן כספים. האם הסיבה, שהאיש הפרטי אינו מתיחס באמון לשטרי חסכון אלה, היא מספיקה כדי להטיל את רכישתם על קופות התגמולים?

א. בהיר:

בזמן קבלת התקנות הקיימות, עוררתי את שאלת קופות התגמולים. אמרתי שאנו מחייבים יתר על המידה את החוסך המאורגן, וסומכים על כך שיעשה את המוטל עליו. במשך החדשים האחרונים עלה ערך הכסף. מדוע אמצאו את המושג, חבר בני אדם, לקופות תגמולים ופנסיה? יכולה להיות גם שותפות, וכו'. קופות התגמולים דרשו שהשטרות יירשמו על שםן, ולא על שם כל חבר בהן. אני התנגדתי, בשעת הדיון על התקנות, לאיסור על העברת השטר מיד ליד.

נוסף להגבלה זו שהוטלה על החוסך, לא היו המוסדות הכספיים להשקיע את הכסף, למרות תנאי החסכון. נאמר לי על ידי אדם הנמצא בתוך העניינים האלה, שקופת הפנסיה של אפ"ב לא תקנה את השטרות כל זמן שעליהם להיות כשומים על שמות החברים. אני מספך על ד"ר ברגמן, שהוא ניהל מ"ס עם הקצנת לפני שבא מנה עם הצעתו, ואני מניח שאחרי הוצאת התקנות החדשות, תרכושנה קופות התגמולים את השטרות.

אני מציע לאפשר לגופים אחרים שהם חבר בני-אדם, ולא דוקא לקופות תגמולים ופנסיה, לרכוש את השטרות האלה. אם אפשרי הדבר, הייתי מציע לעשות זאת בתקנות אלה; אחרת, אני מציע שיאשרו את התקנות האלה כפי שהוגשו לנו, ויגישו לנו תקנות נוספות, בדבר כל חבר בני-אדם.

א. ס. גניחובסקי: היה מי שחשב שאנשים יעמדו בתור, כדי לרכוש את השטרות האלה, ויוכלו אח"כ להקשות את התנאים. עובדה היא, שהצבור אינו רוכש את השטרות. המודעות בעתונים, האומרות לאיש הפשוט שהוא יקבל דולרים, בלי להסביר לו שהוא יקבל לפי השער שיהיה בזמן החזרת הכסף, מסעות. אם האוצר סבור שמקופות התגמולים ייכנסו סכומים גדולים, אני בעד אישור התקנות האלה; אחרת, אני מציע לבטל את הסדרה הראשונה. כל מטלה יכולה להכשל פעם, ועובדה היא שסדרה זו היתה כשלוך למטלה. לי יש ספקות מוסריים, אם אפשר לקחת מאדם כסף, ולא לרשום אותו על שמו, מה שסותר את הרעיון המקורי של הוצאת השטרות האלה. מה הם הסיכויים לגבי קופות התגמולים והפנסיות? אם יוחלט לבטל את הסדרה הזו, אפשר לנמק את הבטול בעובדה שהפסיכוכזה של ירידת המטבע עברה, ואנשים אינם סמהרים למסור כספיהם.

י. רוסח: לפי התקנות האלה, החסכון אינו חסכון אינדיבידואלי, והוכנס בהן המושג של שטרות לסוכ"ז. לקופות התגמולים יש תפקידים ידועים. אם הכספים הם כספי פנסיה, הם צריכים לשאת && רבית יותר גבוהה מ-3%. יש הלאות, כגון הלוואות למשתכנים, המכניסות רבית הרבה יותר גבוהה. מדוע יקנו את השטרות, אם יש לקופות אפשרות להשקיע ברבית גבוהה יותר? אם אנו רוצים לקבל כספים, עלינו ללכת בדרך מעשית, לקרוא לשטרות בשם "שטרי הלוואה לסוכ"ז", בלי כל הגבלה. ביטול האינדיבידואליות מבטל את הרעיון היסודי של הוצאת השטרות האלה.

פ. נפתלי: התקנות האלה אינן מבטלות את הרעיון היסודי של השטרות, אלא מאפשרות להוציא לפועל את הרעיון היסודי הזה. בתחילה אנו חשבנו שהתקנות הקודמות כוללות גם את החסכון המאורגן. באו אנשי המשפט של מינהל המילווה ואמרו שהכוונה היא שהשטרות יהיו כשומים על שמות האנשים החברים בקופות. אני מתפלא על אלה שאמרו שהם צדקו, מכיון שהם פחדו שהצלחה גדולה מדי של השטרות האלה היתה משפיעה על מוסדות האשראי. אני, שחשבתי שיש סיכויים יותר טובים למכירת השטרות האלה, לא צדקתי. אולם, אינני רואה עדיין את המלה האחרונה בענין זה, לא במקטור הפרטי ולא במקטור המאורגן, כיון שלצעתי אין הסברה מספקת ונכונה מצד האוצר בשטח זה. רק עכשו מתחילים להסביר את מהות החסכון הזה לחוגים הרחבים.

אני חשבתי שהחוק מאפשר לכל אחד להשקיע 250 ל"י. יש לי זכות מסוימת בקופת תגמולים, ובקשתי להשקיע על חשבוני 250 ל"י. אח"כ קבלתי הודעה שעשו את הדבר לפי רצוני, ולקחו 208 ל"י מחשבוני, אשר יגיעו לסכום של 250 ל"י במשך שמונה שנים. האם באמת אפשר, לפי החוק, להשקיע רק 208 ל"י? אם כן, הרי אנשי המשפט חוקקו את החוק בצורה בלתי נכונה, כי אנו התכוונו להשקעה של 250 ל"י, על סנת להשיג 10 מיליון ל"י, ולא 8 מיליון, מהסדרה הראשונה. אינני יודע אם ישנה אפשרות לתקן את הפגם הזה.

ד"ר מיטרון: הדבר נעשה כך לפי הוראות האוצר, ואפשר לתקנו בקלות.

א. הרצפליד:

בזמנו התנגדתי לשטרי החסכון האלה, מתוך דאגה לאשראי, כי חשנתי שהדבר יגרום לצימצום האשראי. אני חושב שאת השינויים היסודיים היו צריכים להכניס לפני קבלת החוק, ולא כעת. אני מציע לאשר את ההצעה אשר הובאה לפנינו, כמו שהיא. הכספים דרושים לנו לכיסוי תקציב הבטחון. אינני מדחיק לכת כמו חבר הכנסת בהיר, אבל אני סבור ש"קרן" צריכה להתייחס לכל קרן, כגון: לקרן פועלי בנין וכו'. האם ההצעה הנוכחית כוללת את החברות האלה או לא? אני מציע לאשר את ההצעה, ולדבר על שינויים יסודיים אשרי שובו של שר האוצר.

ד"ר קיטרון:

השם "קרן" אינו חשוב; הכוונה היא למהות הקרן. אם ישנה קרן בשם "קרן פועלי בנין", שהיא קרן תגמולין ופנסיה, היא נכללת בתוך התקנות האלה.

ש. דיין:

בשעה שקבלנו את חוק שטרי החסכון צמודי-דולר, היה ערך הכסף ירוד מאד, ורצינו להבטיח סכומים קטנים מינימליים. היום המצב שונה, לרגל ההתעוררות הגדולה באמריקה, ועוד, וערך הלירה עלה. אין סמורים היום להשקיע כסף. אין צאצאא השקעה בטוחה יותר מהשקעה במדינה; כל מוסד בארץ תלוי במדינה, ומי שמאמין בקיומה והצלחתה של המדינה, משקיע בה. אם המדינה לא תתקיים במובן כלכלי, לא יוכל להתקיים גם מה שנמצא בתוך המדינה. כל ממשלה נותנת רבית קטנה מהרבית שנותן מוסד פרטי, כשם שכל בנק נותן רבית קטנה מהרבית הנתנת על ידי בנק חלש יותר.

מה דין הקאופרטיביים אשר אין להם קופות תגמולין, כגון: קיבוץ שאינו מרשה לחבריו להחזיק רכוש פרטי? האם הקיבוץ יוכל לרכוש שטרי חסכון על שמו? אותו הדבר אני שואל גם ביחס למושב עובדים וכו'. למה יגרע חלקם של אלה לגבי קופות התגמולין? אני מציע לאשר כרצע את ההצעה שהונחה לפנינו. נראה לי שהרחבת ההיקף היא לפונת הענין. אני חושב שהתקופה של 8 שנים היא ארוכה מדי. אדם בגיל מבוגר אינו רוצה לחכות 8 שנים. מדוע מחמירים בתנאים?

ב. רפפור:

להוצאת שטרי החסכון צמודי הדולר היתה מטרה - לשאוב כסף שאיננו קונסטרוקטיבי ופרודוקטיבי, לשם ניצולו בתכלית משקית. האם התיקון המוצע פה הוא לגבי כסף בלתי פרודוקטיבי? האם כספי הקופות האלה מושקעים במפעלים בלתי-פרודוקטיביים? לשטרי החסכון היתה מטרה - להלחם באינפלציה. אינני יודע, מסוים מה לא הצליחה מכירת השטרות, ואני מצטער על כך. אולם, האם חושבים לכסות את הסכום של 10 מליון דולר על ידי התקנת התקנות האלה? אין טעם בעשיית פעולות אשר תראנה כלפי חוץ כגיוס כספים למטרות חשובות, (כספים בלתי-פרודוקטיביים) בזמן שהדבר אינו כך. אני חושב שקופות התגמולין יכולות לקבל תנאים יותר טובים מאלה המוצעים כאן, לכספים שהן משקיעות. אינני יודע אם קיים קיבוץ או מושב, היכול לקנות שטרי חסכון. הבעיה היא בעית פועלים ועובדים במקומות שונים, אשר אפשר לעשות דברים מועילים בכספיהם. אם כל הכבוד לאשראי המדינה, אני מרשה לעצמי להגיד שבנק הפועלים, סולל בונה, עירית תל-אביב, הקרן הקיימת לישראל ואחרים, הם מפעלי אשראי. אשראי המדינה הוא בתוקף האשראי של המוסדות האלה. אני חוזר להצעתם של מר פנקס ומר סנה בענין קשירת השטרות האלה עם האינדקס, בקשר לקופות התגמולין. אני רואה בפעולה זו, הסלת חובה מטויימת על קופות התגמולין, היכולות להבטיח לעצמם תנאים יותר טובים בדרכים אחרות. אני מצטער על שהאוצר לא הביא לנו הצעות אחרות, לגיוס אמצעים בלתי-פרודוקטיביים.

ס. נפתלי:

אני מטיק לפי דברי מר רפפור/שיש אי-הבנה בדברים צאצאא יסודיים. בשעה שדנו על הדברים האלה, לא דברנו על פרודוקטיביזציה של הון, אלא על דרך לקבל כספים הדרושים לנו, כהלואה, במלחמתנו נגד האינפלציה, ועל רצוננו להבטיח את החוסך במידת מה נגד סכנת הדוולואציה.

דובר על התקופה של 8 שנים. קרוב לודאי שבמשך 8 שנים יכולה להיות דוולואציה של הלירה. אם מבטיחים את יציבות ערך המטבע, הרי זה לטובת החוסך. אני משוכנע שבשטרות אלה נותנת המדינה הבטחה טובה לחוסכים. לא כל האנשים הבינו זאת, ויש צורך בפעולת הסברה. אני מציע לאשר את התקנות המוצעות.

מ. זגבי:

יש להביא בחשבון, שיש להבדיל בין חבר קופת התגמולים לבין הקופה בכללותה. הייתי חבר קופת תגמולים של עובדי הסוכנות. הנהלת הקופה השקיעה כספים בעסקים מכביסים, ובכל זאת, כשחבר הקופה ~~יצא~~ עוזב אותה, הוא אינו מקבל מגרש או נירות ערך, אלא לירות. אני קבלתי פרוטות שאיני יכול לעשות בהן מאומה. לכן, דוקא לחסכון הזה יש ערך גדול מאד, ללא כל קשר עם מצב הקופה, לגבי חברי הקופה.

ד"ר ברגמן:

דברי החברים בהיר ודיין נתנו לי מקום להציע לכתוב "שאושרה לפי תוספת 8(ב) של פקודת מס-ההכנסה". אני חושב שמוטב לא להגדיר יותר מדי. לפי הנוסח שהצעתי, נכללת כל קרן, גם אם אינה מוגדרת בתור חברה, גם לפי שטר נאמנות. גם קיבוצים יכללו בהגדרה כזאת. לא הייתי מעיז להביא תיקון מהותי בהעדרו של שר האוצר, אבל אני מרשה לעצמי להציע את התיקון הטכני הזה.

התקופה של 8 שנים הוכנסה על מנת להגן על בעלות השטר, מתוך הנחה שאי-אפשר להחזיק קודם בלתי-אמיתי במשך 8 שנים. אני מבקש לאשר את הצעתי, ולדון על טברים יסודיים אחרי שובו של שר האוצר.

היו"ר ד.צ. פנס:

בתחילה חשבנו שחברי קופות התגמולים יוכלו להשתתף ברכישת האגרות, על ידי נתינת הוראה לקופה להוציא סכום מסכונותיהם, ולרשום את השטר על שם הקופה. הקופה אינה ~~צריכה~~ רוצה להוציא מרשותה את הכסף, כי הכסף הוא שלא עד שהחבר פורש ממנה. גם ההצעה הנוכחית תולה את הקופה בחברה, ואני חושש שהעניין לא יתקדם. אינני מסכים לנוסח "לטובת החבר או משפחתו". איננו יכולים לכתוב בחוק, אם הדבר הוא לטובתו או לרעתו של החבר. מה יהיה המצב החוקי, במקרה שקופה תזמין שטרי חסכון בסכום של חצי מליון ל"י, למשל, ולא תודיע את שמות החברים עד עבור 60 יום? אי-אפשר להשאיר בחוק דברים סתומים ובלתי-ברורים. יש לקבל את חתימות החברים, כי מה יהיה במקרה שקופה תגיש רשימה בלתי לבקש רשות מהחברים? אני סבור שחברי הקופה יהנו מן ההשקעה על ידי כך שכעבור 8 שנים יהיה להם סכום יותר גדול בלירות.

אנו זקוקים ל-10 מליון ל"י, ואם לא השגנו אותם בדרך אחת, עלינו לחפשם בדרך שניה. מותר לאפשר לקופות מסוימות, שמטרתן חסכון, להשקיע כספים. אני הייתי מציע שתנתן אפשרות לאדם אחד לרכוש יותר מ-250 ל"י בשטרות. לא קבלנו סכום מספיק של כסף, כי לא נמצאו מספיק אנשים שהיו מוכנים להשקיע. אילו היינו מגדילים את הסכום האפשרי לרכישה ל-500 ל"י, היו אותם אנשים שרכשו 250 ל"י, רוכשים שטרות ב-500 ל"י, והיינו מקבלים יותר כסף. אנו יכולים לקבוע לגבי קופות התגמולים, שהן יכולות לרכוש שטרות בסכום השווה למכפלה של מספר חבריהם ב-250. אם נקבל את היסודות האלה, יתכן שנקבל 10 מליון ל"י. אחרת נקבל עוד 2 או 3 מליון ל"י.

שהערך

נכון הדבר שכולנו טעינו בחושבנו ~~ש~~ הנקוב המכסימלי שיוצע לאדם אחד הוא 250 ל"י, כי לאמיתו של דבר סכום זה הוא 208,330 ל"י, כך שההכנסה האמיתית מהסידורה הראשונה שערכה נקוב ~~הוא~~ 10 מליון ל"י, יכולה להיות לכל היותר 8 מליון ל"י.

רש/מר

אני מוכן לאפשר לקבוצים לרכוש את השטרות האלה, אולם הסקטור הזה אינו משקיע כספים, אלא בעניינים שלו.

אינני מקבל את הגירסה של חבר הכנסת רפטור, על כסף קונסטרוקטיבי ובלתי-קונסטרוקטיבי. אין כסף בלתי-קונסטרוקטיבי במדינה, מלבד הכסף המוחזק בכיסים של אנשים. הכספים שמר רפטור רואה אותם כבלתי-קונסטרוקטיביים, הם קונסטרוקטיביים במידה גדולה. איננו יכולים להבדיל בין אדם פרטי ובין קופות תגמולין.

ד"ר ברגמן:
אני מציע שהועדה תאשר את התקנות, ומבקש לאפשר לנו לחשוב על הרחבת היקפן. אני מוכן למחוק את המלים "לטובת חברי הקופה ובני ביתם" וכו'. כן אפשר למחוק את סעיף 2(ג) ו-2(ד), ואפילו את 2(ב). אינני רוצה להחליט כעת מהי עמדת לגבי הצעתו של מר פנקס להגדלת הערך הנקוב המכסימאלי. אני מבקש לאפשר לי להתייעץ בעניין זה, ויחד עם זאת, לא לעכב את העבודה.

פ. נפתלי:
מסופקני אם כדאי לשנות סוג את המכסימם, כי הגדלת הערך הנקוב המכסימאלי ל-500 ל.י, תהיה מעין הכרזה פומבית על אי-הצלחת המכירה. עוד לא נאמרה המלה האחרונה בעניין ושטרות האלה.

י. רוקח:
אני מציע שהאוצר יחשוב על ההצעות וההערות שהושמעו בוועדה, ויגיש הצעה מתוקנת בשבוע הבא.

ד"ר י. ברר:
קיימת סגרת חוקית לעניין זה, ואיננו יכולים לעשות דבר שהחוק אינו מרשה אותו, או להוסיף דבר שאינו מבוטס בחוק. כוונת החוק ברורה - היא שתכוונת רק לבני-אדם פיסיים ולא לחבר בני-אדם. יש אפשרות להחליט שקופות התגמולין תקבנה בשביל עצמן את השטרות; אפשרות שניה היא, שקופות התגמולין תרכושנה את השטרות עבור חבריהן. אם קופות התגמולין תרכושנה שטרות בשביל עצמן, יהיה מצב החברים כפי שהיה קודם לכן, והתשלומים לחברים, ומצבם בנוגע לבטחון התשלומים אינם משתנים. מכיון שהרכיב היא קטנה יותר, כספי הקופה יתמעטו. אם הקופה קונה את השטרות לטובת החברים, נובעות מכך שתי מסקנות: אם קבלה הקופה הסכמה מפורשת וברורה של החבר, אין הדבר פוגע בזכויותיו. אולם, אם אין הקופה חייבת לקבל את הסכמת החבר, וזהו המצב המוצע על ידי תקנות אלה - הרי יכולה הקופה לפגוע בזכויותיו של החבר לרכוש לו שטרות על שמו. יתכן שחבר קופה, בשעה שירצה לרכוש לעצמו שטר, איווכח לדעת שהקופה רכשה כבר "לטובתו" שטר. יש להסדיר זאת על ידי הוראה שתקבע שאם החבר יהיה רשאי לקבל איזה שהוא תשלום מן הקופה במשך 8 שנים אלה, תנתן לו אפשרות לדרוש את התשלום הזה בשטרי חסכון צמודי דולר שנרכשו לטובתו, ואחרי 8 שנים, תהיה לו אפשרות לדרוש מהקופה, לא את הסכום הנומינלי של השטר, אלא את הסכום שקבלה הקופה תמורת השטב שלו. אם תתקבל הצעת זו, יינתן תוכן למלה "לטובת". מסופקני אם אפשר לעשות זאת על ידי תקנות. אני מציע לא לאשר את התקנות בלי דיון מפורט על כל סעיף.

היו"ר ד.צ. פנקס:
התקנות שהוגשו לנו אינן ניתנות לביצוע. הן קובעות שעל הקופות להגיש רשימה במשך 60 יום, אולם אינן קובעות מה יהיה במקרה שלא תוגש רשימה. הן אינן מבטיחות בקורת על הנעשה. אני סבור שאיננו יכולים להיות אחראיים לדוקומנט זה על ידי אשורו.

א. הרצפלד:
לא נוכל להכניס כעת שנויים יסודיים, בקשר לרביית, לתקופה ולסכום המכסימאלי. אני חוזר על הצעתי, לדון בשנויים יסודיים אחרי שובן של שר האוצר, ומציע לאשר את התקנות האלו, אחרי מחיקת "לטובת" וכו'.

א. בהיר:

לפי ההוראות הקיימות כעת, חייב רוכש השטרות להביא אתו את תעודת הזהוי שלו, שמספרה נרשם. אני חושב שזהו אחד הגורמים לאי-הצלחת השטרות, מכיון שהחוסך הקטן אינו מעוניין שידעו שיש לו 250 ל"י להשקיע בחסכון.

אני מציע לקבל את סעיף 2(א), מלבד חלקו האחרון, ולמחוק את הסעיפים 2(ב), 2(ג) ו-2(ד), וכמו כן גם את סעיף 3. אני מציע לדחות את הדיון על יתר ההצעות עד לאחר שובו של שר-האוצר.

היו"ר ד. צ. פנסט:

בחוק כתוב שאפשר להוציא את השטרות רק לאדם פיזי, אלא אם שר האוצר ירשה למכור גם לחבר בני אדם, בהתאם למספר חבריו של אותו חבר בני-אדם. כמה מותר לחברה לרכוש, ביחס למספר חבריה?

ס. זנגי:

אני מציע שתינתן אפשרות לקופה לרכוש שטרות בערך נקוב של 250 ל"י לרווקים, ו-500 ל"י לבעלי משפחה.

ד"ר קיטרון:

אנו יכולים להציע ניסוח התקנות, בהתאם לרוח הדברים שנאמרו כאן.

(היועצים המשפטיים, ד"ר קיטרון ומר הניב, מנסחים מחדש את התקנות).

ד"ר קיטרון:

התקנה השניה שאנו מציעים אותה אינה מסוגנת יפה. אני מציע שהועדה תסמוך את ידה על תוכנה, ותאפשר לנו למסרה לניסוח סגנוני.

היו"ר ד. צ. פנסט:

קורא את התקנות המתוקנות, המוצעות ע"י היועצים המשפטיים). איך יבררו את המספר המדויק של הרווקים והנשואים?

ד"ר קיטרון:

יבדקו זאת. אם המספר לא יתאים למציאות, לא תחול הצמדת השטרות הסיוטריים לערך הדולר.

א. ס. גניחובסקי:

אינני מסכים לתקנות אלה, כל זמן שאיננו יודעים מה הם הסיכויים להכנסה מסשית.

ס י כ ו ם
=====

הועדה אישרה ברוב קולות (בהמנעות החברים רוקח ורפסוד, ובהתנגדות חבר הועצה מר גניחובסקי) את התקנות המוצעות כפי שנוסחו על ידי היועצים המשפטיים, בהנחה שתינתן אפשרות למנסחים לשפר את סגנונה של התקנה השניה.

ז. תקציב הפיתוח - חקלאות (בקשר עם הבצורת):

ס. זגני:
בתקציב הפיתוח ישנו סעיף חקלאות, בסכום של 3,300,000 ל"י, מחולק לפי פירוט. נתברר שפיתוח גידולי-שדה והדרייג לא יועילו, אם לא תינתן אפשרות של שיקום המשקים שסבלו מהבצורת. נתברר שיש לאפשר למשקים האלה לקבל הלוואות, כדי להגדיל את ייצורם. עוד לפני נסיעתו של שר-האוצר היתה הצעה להפריש מסכום זה 650,000 ל"י לבנק הלאומי, 250,000 ל"י לבנק הפועלים ו-100,000 ל"י לבנק מבכזי, על סנת שיתנו למשקים הלוואות בסך 2 מיליון ל"י. הכסף יופקד ל-7 שנים; ההלוואות תינתנה לשש-וחצי שנים ברבית של 3 1/2%. אנו מציעים להקטין סעיפים מסוימים בתקציב הפיתוח, סעיף החקלאות, על סנת לאפשר לאוצר להפריש את הסכומים האלה. (קורא פירוט הצעת האוצר להקטנת סעיפים בתקציב החקלאות מתקציב הפיתוח).

בשנת 1950/51, בספטמבר או באוגוסט 1950, אישרה ועדת הכספים סכום של 2 1/2 מיליון ל"י לחקלאות אכסטנסיבית, לזריעה ועבוד אדמות. הבנק נתן הלוואות רק בסכום של 1,800,000 ל"י. הצעת שר האוצר, לפני נסיעתו מן הארץ, היתה שהמשקים ישלמו רק שליש מההלוואות האלה, ותשלום שני-שלישים (200,000 ל"י), יידחה לפברואר 1953, פברואר 1954 ופברואר 1955. מן הציע שר-האוצר שאת העודף מהסכום של 2 1/2 מיליון ל"י, בגבול של 500,000 ל"י, יתן הבנק על יסוד הערבות שבצטרף לחדש, לעבוד אדמות בנגב הצפוני.

א. ס. בני חובסקי: למה לא ייעשו פעולות אלה דרך הבנק לחקלאות?

ס. זגני:
בנק החקלאות אינו יכול לשאת בזה. מהחקלאים יקחו רבית של 1,5%. לעת עתה לא דברו על ערבות. ישנה הצעה שהאוצר יתן ערבות של 30%, אבל לא קבלתי על כך הוראה משר האוצר.

היו"ר ד. צ. פנקס:
האם ההלוואות ניתנות למשקים לזריעה מחדש או לאכילה? למה משקים תינתן ההלוואה? אני מקווה כי גן המשקים הפרטיים שסבלו מן הבצורת יהנו מן ההלוואה. האם יש צורך בתקופה של שש וחצי שנים, כדי להחזיר את ההפסד שנגרם בשנת בצורת אחת?

א. הרצפלד:
אם לא נחליט היום על מתן הערבות הממשלתית על חלק מכספי-הבצורת, לא נעשה מאומה. הבנקים לא יתחילו לפעול בשטח זה, אם הם לא יקבלו ~~ל~~ הוראה על גודל הערבות שהממשלה נותנת. מר זגני ידע על הדרישה בדבר הערבות, וכן ידע עליה משרד החקלאות. איזה בנק היה מוכן לתת הלוואה כזו בתנאים יותר טובים? גם אחרי שיקבל ערבות של 30%, יעשה הבנק קשיים למקבלי ההלוואות, ויחפש ערבויות נוספות.

בהסכם עם הבנקים, משלמים כעת רק שליש מן התשלום בעד העבר. ישנם מקומות שאינם יכולים לשלם שליש, והם ישלמו פחות. אבל, במסוצע ישלמו 30%, כי יהיו כאלה שישלמו יותר.

היו"ר ד. צ. פנקס:
יש כמה שאני זוכר, ניתנה ההלוואה לעבוד פלחה בערבות הממשלה רק במקרה של מלחמה, או במקרה שמקבל ההלוואה יגורש מסדהו; אולם, הערבות לא ניתנה על עצם החזרת הכסף. הערבות ניתנה לשנה, בהנחה שהסכום ישולם מן הגורן. איזה סטוריים בארץ קבלו את ההלוואות? כמה שאלו היו שרצו לקבל, ולא קבלו?

א. הרצפלה:

אנו חושבים שהנזק שנגרם על ידי הבצורת נאמד ב-5 או 7 מיליון ל"י. ישנם משקים מההכנסה המסוערת, ושכגלל הבצורת תהיה הכנסתם השנה רק 5% - 10%

מהסכום של 2 1/2 מיליון ל"י, ניתנה לירה וחצי לכל דונם אדמה, ובעל המשק השקיע סכום דומה משלו. יש מקומות שהנזק בהם יגיע רק ל-10% - 15% מן ההכנסה המסוערת. רשימת המשקים מוכנה, ואושרה על ידי משרד החקלאות.

בכל דונם משקיעים 3 ל"י, מלבד העבודה, והוא נותן יכול ב-5-8 ל"י. הוחלט, ביחד עם הגורמים המעוניינים, שישולם באופן גלובלי שליש מהסכום הכולל, והתשלומים ייעשו לפי יכולת המשקים. קיימים משקים אשר מבצורת פגעה רק בחלק מענפיהם. מההלואה של 1,800,000 ל"י, אנו נחזיר כעת 600,000 ל"י, ואת היתר נחזיק במשך שלוש שנים. על המשקים לשלם גם בעד השנה הזו, שהביאה ברובה הפסדים לחקלאים. אם נקבל את ההלואה בקשר לבצורת, נוכל לכסות לכל היותר 50% מן הפסדים.

בנוגע למיליון ל"י, בקשר עם הבצורת, אני מציע להחליט כעת על מתן ערבות &&& של 30%, שהיא תביעה מיפסימאלית.

א. בהיר:

אני מבין שהחברים אינם מבינים בדיוק את המצב. לדעתי היה ערך רק יותר לדיהן, אילו היו מביאים לנו את הרשימות המתאימות.

אם משק מסוים היה צריך לקבל השנה הכנסה של 60,000 ל"י מברעינים, ולא קבל כל הכנסה ממקור זה, הרי מצבו גרוע. אולם, אם מלבד ענף זה יש לו ענפים אחרים במשק, כלומר, אם הוא משק מעורב, הרי מצבו יותר טוב סמצבו של משק העוסק רק בפלחה. בנגב, למשל, איבדו המשקים 90% מהכנסותיהם. הבצורת פגעה הפעם ב-250 משק. משק צעיר, שאבד הכנסה משוערת גדולה מפלחה, לא יוכל לשלם כל שנה 8,000 ל"י. אם זרעו בגבול עזה 8,000 דונם, וחשבו עד לפני שבוע שיהיה מה לקצור, אך לפני ימים אחדים נתברר כי הערבים הורידו את השבולים, אינני יודע בכמה זמן תהיה אפשרות להחזיר את ההפסד הזה.

אינני רואה את ההסדר שנעשה, כמסדיר את עניני המשקים שסבלו מהבצורת. הסדר זה משאיר את המשקים בדפיציט של 4 מיליון ל"י, מלבד ההלואה. הבעיה לא נפתרה בזה. אני מציע לאשר את ההצעות שהוצאו הנה. בצטרך לחזור ולדון על ענין זה. אינני מרוצה מזה שלקחו מיליון ל"י מתקציב החקלאות, לתיקון נזקי הבצורת. לדעתי יכול האוצר למצוא את הכסף הזה בסעיף אחר. אני מציע לאשר את ההצעות, ולחזור לדון אח"כ על המשקים שלא יהנו מהלואה זו ~~אם~~ והצורך לאפשר להם לקבל עוד 4 מיליון ל"י, ועל מציאת מקור אחר למיליון לירות אלה.

י. רוקח:

אני מתפלא על הסכומים הקטנים של ההלואות האלה. משק הפלחה הוא המשק העני ביותר בארץ. מהי הפרוצדורה של חלוקת הכספים לנפגעים, באופן מעשי?

א. הרצפלה:

המדובר הוא רק על פלחה. הסכום של מיליון ל"י אינו מוקצב רק למשקי העובדים. סכום מסוים מתוך הסכום הכולל הזה נשאר ברשות משרד החקלאות, היכול להקציבו גם לפרטים וגם לסקטורים אחרים שהשקיעו כספים בפלחה, ויש להם הפסדים.

רק הסכום של מיליון ל"י יוחזר בשש וחצי שנים. היתר יוחזר בשנה, או לכל היותר בשנתיים. אנו הבאנו לפני האוצר את הבעיה בהיקפה, אולם, נאמר לנו שבדי לבדו בדיוק את הבעיה בהיקפה, עלינו לחכות עד יולי-אוגוסט, כדי לדעת מה הם ההפסדים המדויקים. כיום אני מציע להסכים בקשר לסכום הדחוף ביותר.

א. הרצפלד: הכסף הזה צמא יוצא ל-4 דברים: לאספקה פיזית לבעלי-חי ולעופות, אספקת חציר, חובות (לכל משק יש חובות שדה את החזרתם לתקופת הגורן, אולם כעת אין לו מה לקנות מהגורן). ולחידוש הזריעה וכו'. גם אני הערתי על כך שהאוצר פצא לנחוץ להוריד מיליון ל"י מתקציב הפיתוח לחקלאות. במדה שתהיינה הכנסות משטרי חסכון צמודי דולר, יש לקחת את הכסף משם; אחרת, יש למצוא אותו בסעיף אחר. אני מציע שלא יקבע עדיין סעיף מסוים אשר ממנו מורידים את הסכום.

היו"ר ד.צ. פנסט: בזמנו הרשנו בתינת ערבות בסך 2,5 מיליון ל"י לזריעה לשנה אחת, והכסף צריך היה להיות מוחזר עכשיו. כעת מוריעים לנו שהוצאו רק 1,840,000 ל"י, ומבקשים שנאריך את תקופת הערבות לתקופה נוספת, בגבול פפפפפפ של 1,200,000 ל"י, לתשלום במשך שלש שנים בתשלומים שווים. השאלה היא, אם ערבות זו נשארת במהותה הקודמת, או שהיא הופכת לערבות רגילה. עלינו לזכור שלפני כן היתה זו ערבות למקרה של מלחמה. מהות הערבות אינה משתנית. הואיל והסכמנו על 2,5 מיליון ל"י ונוצלו רק 1,800,000 ל"י, מציעים לתת עכשיו ערבות לפי אותה מהות, (למקרה של מלחמה או מהומות) בסכום של 500,000 ל"י לשנה אחת, עד פברואר 1953, לזריעה בנגב הצפוני. ישנה הצעה נוספת להעמיד לרשות אשראי שינתן על-ידי בנקים שונים, סכום של מיליון ל"י מתוך סעיפים שונים של תקציב הפיתוח. אין הכרח לקבוע את הסעיפים, אניתנים להעברה אלאאאא מסעיף לסעיף. (קורא את פירוש הצעת האוצר להקשנת סעיפים שונים בתקציב הפיתוח, בסכום כולל של מיליון ל"י). לא נכנס כרגע לבירור ולדיון על הסקור שממנו ילקח הכסף. אני מציע לקבל שני תנאים להעברה זו: הואיל ואנו יכולים להעביר מסעיף לסעיף, אך איננו יכולים ליצור סעיף חדש, אני מציע להעביר את הסכום לבנק הישראלי לחקלאות, על סנת שהוא יתן את הכסף לבנקים האחרים.

מ. זגני: הבנקים לא יבואו לידי הסכם עם פבנק לחקלאות. אנו יכולים להעביר את הסכום כולו לרזרבה, ושר האוצר יעשה כרצונו אחרי שובו.

א. בהיר: אני מציע לא לציין את הסעיפים שמהם יילקח הכסף. מקשינים כאן סעיפים אשר יתכן &&& שיהיה צורך להוציא בהם סכומים גדולים יותר מהסכומים המוקטנים, ולא תהיה אפשרות לעשות זאת. אני מציע שועדת הכספים תרשום לפנייה, שלוקחים סכום של מיליון ל"י, ותחליט על חלוקת הסעיפים לפני גמר עבודתה כועדת כספים, ב-20 ביולי 1951. אני מניח שישארו סכומים גדולים מתקציב בחקלאות בתקציב הפיתוח, אם כי אני מצטער על כך. אולם, אינני רוצה שבגלל שינויים שנכניס כעת, ישאר כסף בלתי מנוצל בסעיף אחד, ולא היה סעיף שני, שלא תהיה אפשרות להוציא את הכספים בדרושים בו.

מ. זגני: דבר זה הוא בלתי חוקי, ובלתי מעשי. מר בהיר מציע את ההפך ממה שהוא מתכוון לו. אם נבטל לגמרי את חלוקה, לא נוכל להוציא את הכסף משום סעיף, כי איננו יודעים לאיזה סעיף ישאר כסף. אם בסעיף מסויים ידרש סכום נוסף, תהיה אפשרות לבקש את הוועדה להעביר סכומים מסעיף לסעיף.

א. בהיר: אני מבקש לשמוע בישיבה הבאה, מהו מצב ההוצאה של סעיפים תקציב הפיתוח בחקלאות. האם אפשר להעביר סכומים מתקציב השיכון בתקציב הפיתוח לתקציב החקלאות?

היו"ר ד.צ. פנסט: מר בהיר יוכל להשיג לעת עתה את סדרתו גם בקבול ההצעה המונחת לפנינו. אם הוא יראה שלקחנו מסעיף מסויים סכום גדול מדי, הוא יוכל לדרוש להעביר מסעיף לסעיף. בתוך תקציב הפיתוח, אפשר להעביר מסעיף שיכון לסעיף חקלאות.

א. הרצפלד:

מר זגני הכניס סכום של 250,000 ל"י מהסוכנות היהודית. אני מעיר שמר זגני והאוצר יודעים, שמתנהל מ"מ בין הסוכנות ומשרד החקלאות בקשר ל-100 משקים שאינם נכללים בתוך הסכימה הזאת. אני מקבל את הערת היו"ר, שאיננו צמודים לחלוקת הסכומים הנוכחית, ושאונו מקבלים את הסכימה הזאת, בהנחה שאח"כ יבואו בה שינויים.

א. בהיר:

אני מציע לקחת את הסכום של מליון ל"י מכל סעיף מלבד סעיף החקלאות בתקציב הפיתוח.

היו"ר ד.צ. פנסק:

אנו יכולים להצביע על הצעה כזו רק לפי הצעת שר האוצר.

מ. זגני:

קבלנו הוראה מפורשת משר האוצר בענין זה. הוא לא הסכים בשום אופן להוסיף מליון ל"י לתקציב החקלאות. לקחת מסעיף אחר, פירושו להוסיף לסעיף החקלאות.

י. רוקח:

אני מציע לאשר את ההצעות שהוגשו לנו, בהנחה שכל חבר יוכל להציע שנויים תוך שבועיים.

א. בהיר:

אני מסתייג ביחס לשני דברים: א. אינני מסכים להקצבת הסכום של מליון ל"י מתוך תקציב החקלאות; ב. בעית תוצרת טרם נגמרה. אני מקבל את הערה שהדבר נדחה עד לחודש יולי, ואז יוכל משרד החקלאות להגיש פרטים ותביעות נוספות.

מ. זגני:

אני מציע לדחות עד לשבוע הבא את ההחלטה בקשר לערבות ב-30%.

היו"ר ד.צ. פנסק:

עומדת לפנינו טבע הצעה, להעביר סכומים מסעיפי משנה לסעיפי משנה אחרים. (קורא את רשימת הסעיפים והסכומים). סכום זה, נוסף ל-250,000 ל"י מהרזרבה, (סה"כ מליון ל"י), יינתן כפקדון לבנקים, על מנת שישתמשו בו למתן הלוואות למשקים שנפגעו על ידי תוצרת. הפקדון יינתן לתקופה של עד 7 שנים, בתשלומים חצי שנתיים. האוצר יקבל על הפקדון רבית של 3 1/2%, והבנקים יקבלו מסקבלי הלוואות 1 1/2% נוסף, כלומר, 5%. הבנקים יוספו לסכום זה לפחות עוד מליון ל"י לאשראי, לפי התנאים שהם יקבעו, בלי פקדון מסלתי.

אני מתאר לעצמי שנצטרך לתת את הערבות של 30% מהסכום של מליון ל"י, כלומר, עד 300,000 ל"י, למקרה שההלוואות לא ישולמו. ערבות זו אינה גדולה מדי. אני מציע להעמיד תנאי, שהמשקים שיקבלו את הלוואות, יקבלו אותן לפי המלצות משרד החקלאות, כדי שלא תהיה טענה שמישהו היה זכאי לקבל הלוואה, ולא קבלה.

ס י כ ו מ :
=====

הוחלט להעביר סכומים בתקציב החקלאות מתקציב הפיתוח, מסעיפי משנה לסעיפי משנה אחרים, לפי הרשימה שהוגשה ע"י האוצר, וסכום נוסף של 250,000 ל"י מן הרזרבה (סה"כ כמליון ל"י), כפקדון לבנקים, לאפשר להם למתן הלוואות למשקים שנפגעו על ידי תוצרת, בסכום כולל של שני מליון ל"י. הפקדון יינתן לתקופה של עד 7 שנים, בתשלומים חצי-שנתיים. האוצר יקבל רבית של 3 1/2% על הפקדון, והבנקים יקבלו מסקבלי הלוואות רבית של 5%.

הועדה המליצה על מתן ערבות של 30% (300,000 ל"י), למקרה שהלוואות אלה לא תוחזרנה. בענין זה עוד יתנהל מ"מ עם הבנקים

הוחלט לחדש את מתן הערבות בסכום 1,200,000 ל"י, על חשבון ההלואות לחקלאים בסך 1,840,000 ל"י, כן הוחלט לתת ערבות בסך 500,000 ל"י לזריעה בנגב הצפוני, לפי מהות הערבות הקודמת (למקרה של מלחמה).

ה. מתן ערבות לעיריית ירושלים:

ס. זנגי: שר האוצר הסכים, לפני נשיעתו, שהבנק הלאומי לישראל יתן לעיריית ירושלים הלואה של 300,000 ל"י בערבות הממשלה. היה ויכוח אם להפקיד בבנק 150,000 ל"י, או 300,000 ל"י, נוסף לערבות. הבנק דרש להפקיד את הסכום המלא. אחר-כך סוכם שלעת-עתה ינתן פקדון בסכום של 150,000 ל"י, אאאאאאאאאאאא, ועל היתר יוחלט אחרי שובו של שר האוצר. בתחילה חשבנו שהיתה ערבות מאושרת על-ידי הוועדה, אולם אחר-כך התברר שהערבות שאושרה היא בקשר למים. אני מציע שהוועדה תאשר מתן ערבות בסך 300 אלף ל"י, ופקדון בסך 150 אלף ל"י, לתקופה ארוכה. פקדון זה ינתן משטרי סרקעין, לא משטרות נוספים אלא מהמסון הקיים.

י. רוקח: אינני מתנגד לעזור לירושלים, אך הבנק אינו צודק בשעה שהוא דורש לקבל ערבויות מטעם הממשלה עבור הלואות לעיריות. העיריות עובדות לפי תקנות באישור הממשלה, והן כפופות בתקנותיהן ובסדרי הכספים שלהן לממשלה. הבנק אינו יכול לדרוש ערבות כזאת, כשם שאינו יכול לדרוש עבנות הממשלה עבור עצמה. תל-אביב הפסיקה לקבל ערבות מהממשלה, כי הממשלה אחראית באד התקציב. אם הבנק חרש להכניס פקדון מלא, נוסף לערבות, הרי מוטב שהממשלה תתן את הכסף לירושלים באופן ישיר, כי למה לשלם רבית בתנאים כאלה?

ד"ר י. בדר: אומר את דברי בלי קשר ליחס שיש לי לירושלים כבירת ישראל, אלא בקשר למשק העירוני של ירושלים. אי-אפשר לתת ערבות למלוה לצורך תשלומים שוטפים וגרעון שהוא גרעון שוטף. אם הבנק איננו פאמין לעיריה שהכנסותיה מבוטסות על חוקים ומסים שאושרו על-ידי שר הפנים, איזה בטחון יש לנו שהעיריה תשלם את הסכום? פרדשו של דבר שאנו נותנים הענקה לעיריית ירושלים, במסוה של ערבות. אני מסכים לסתן הענקה למטרה פרודוקטיבית, או במקרה שהענקה באה כתוצאה מסצב יוצא מן הכלל. המסים בעיריית ירושלים הם מעטים. זוהי המדיניות של עיריית ירושלים. אני מתנגד לאישור הערבות, כל זמן שלא נקבל הסבר מפורט על מצבה הכספי של ירושלים, ועל הצורה בה חושבת עיריית ירושלים להחזיר את החוב הזה.

א.ס. גניחובסקי: אינני מבין מדוע מר רוקח מעורר את בעית הבנקים דוקא בקשר עם ירושלים. הוא צודק, אבל היה עליו להביא את העניין קודם לכן. נכון הדבר שעלינו לעשות רבי-זיה של כל העניינים האלה, אולם ללא קשר עם הצעה זו, שאני מציע לקבלה.

א. בהיר: אני תומך בהצעת מר גניחובסקי ומציע לאשר את ההצעה.

היו"ר ד. צ. פנקס: אני סבור שנאפשר את נתינת הערבות מטעם הממשלה בסכום של 300 אלף ל"י, שינתן על-ידי הבנק הלאומי לישראל כהלואה לעיריית ירושלים, למשך תקופה של לא יותר מ-10 שנים, בהנחה שהכסף הזה דרוש לכסוי גרעונות שנצטברו עוד מן השנים הקודמות. האוצר רשאי להפקיד סכום של 150 אלף ל"י לתקופת ההלואה הזאת, כפי שתקבע במקרה שהבנק לא יסכים לכן, לא תצא הפעולה לפועל. אם הממשלה צריכה לתת פקדון בסכום המלא של 300 אלף ל"י, אני סבור, כמר רוקח, שאין צורך באמצעות הבנק, והאוצר יוכל לתת את הכסף באופן ישיר לעיריה. עיריית ירושלים אינה פחות בטוחה מכל המשקים אשר יקבלו את ההלואות שהחלטנו עליהן. אחד הקשיים שלנו בעניינים אלה של מסון, נובע מהעובדה שיש לנו בנק מונופוליסטי. אין זו אשמת הבנק, אך מצב זה מאפשר לנו להכתיב לממשלה תנאים כרצוננו. מותר לדעת, ביחסים הקיימים בין הממשלה והבנק, להטיל על הבנק לתת 150,000 ל"י משלו לעיריית ירושלים, שגרעונותיה נובעים מתקופה קשה מאוד, תקופה שבה לא היתה אפשרות לתושבי ירושלים לשלם כל מס. אם יהיה צורך לתת פקדון של 300,000 ל"י, אני מבקש את האוצר להביא את העניין שוב לוועדה, ואז אציע שהאוצר יתן את הסכום ישיר לעיריית ירושלים. אני סבור שבדרך כלל אין צורך בערבות נוספת של הממשלה, אם משרד הפנים לא האוצר מאשרים נתינת הלואה לרשות מקומית, כי אישור זה בעצמו הוא ערבות מספיקה. אולם, לא הפעם נשנה את הנוהג הרע הקיים מצנין זה. אני מציע לאשר את ההצעה כפי שנוסחה על-ידי האוצר, ולהסביר לבנק שמחובתו

רש/רב

ישיבת ועדת הכספים
12.6.51

י. רוקח:

אינני רוצה להכניד על עיריית ירושלים, במצבה הקשה והמסובך, ואינני רוצה להפריע למתן הערבות. לכן אצביע בעדה, אולם אני מבקש לרשום שבעתיד יהיה הסדר בענין מתן הלואות על-ידי הבנקים לרשויות המקומיות, וכי הסבר זה יהלום את הבנקים ואת הצויות המקומיות.

ס י כ ו ם:
=====

הוועדה אישרה את מתן הערבות מטעם הממשלה להלוואה שתנתן לעיריית ירושלים על-ידי הבנק הלאומי לישראל, בסכום של 300.000 ל"י, שינתן למשך תקופה של לא יותר מ-10 שנים, לכיסוי גרעונות שנצטברו עוד מן השנים הקודמות. כן הוחלט לאפשר לאוצר להפקיד סכום של עד 150.000 ל"י, לתקופת ההלוואה הזאת. אם הבנק יעמוד על כך שינתן פקדון בסכום המלא של 300.000 ל"י, יוחזר תענין לבירור נוסף לוועדה.

הישיבה ננעלה בשעה 13.15.